

Dato 25.02.20

Klima- og miljødepartementet

Deres ref: 19/3230

Referanseperson: Christian Steel

Uttalelse til forslag til endringer i motorferdselloven og forskrift for bruk av motorkjøretøy i utmark og på islagte vassdrag

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) og Sabima viser til høringsdokumentene og takker for muligheten til å komme med innspill.

Bekymringsfull økning i motorisert ferdsel i utmark

To av forslagene i høringen gjelder lovendringer som ifølge høringsnotatet vil føre til en økning av motorferdsel i utmark. Dette gjelder forslaget om at alle typer beltegående motorkjøretøy kan brukes i forbindelse med alpin skikjøring ("catskiing"), og forslaget om at det kan gis tillatelse til bruk av elektrisk motor på innsjøer som er mindre enn to kvadratkilometer.

NOF og Sabima ser dette i sammenheng med tidligere liberalisering, og er bekymret for samlet virkning av alle lov- og forskriftsendringer. Etter hvert som flere former for motorisert ferdsel blir tillatt i utmark, må vi regne med at samlet motorferdsel vil øke, at det blir flere aktører og flere kjøretøy. På denne måten vil det bygges opp en ny kultur når det gjelder utmarksbruk, med fare for et politisk press for ytterligere liberalisering. Dette er en uheldig utvikling for hensynet til naturmangfoldet, og det er sannsynlig at truede arter og arter i tilbakegang vil bli skadelidende.

Heller enn å legge til rette for økt motorisert ferdsel i utmark, mener NOF og Sabima at det bør være et mål å få redusert bruk av motorkjøretøy i norsk natur, og dermed også få redusert uheldige virkninger for klima, natur og friluftsliv.

Sabima og NOF vil gå imot ytterligere åpning for motorisert ferdsel i utmark.

Utvidelse av prøveordningen for catskiing etter motorferdselloven § 4 a

Utvidelsen av prøveordningen til også å gjelde bruk av snøskuter og ATV med belter, innebærer en ny ordning som vil øke omfanget av motorisering ferdsl i utmark og dermed de uheldige virkningene på norsk natur.

I denne sammenhengen vil det være nyttig å avvente den nært forestående sluttevalueringen av lovendringen vedrørende rekreasjonskjøring med snøskuter. Ifølge den årlige følgeevalueringen, nå sist *Menon-publikasjon nr. 42/2019*, foregår det en betydelig økning av antall registrerte snøskutere i kommuner som har etablert skuterløyper. Det er etablert 2150 km skuterløyper til sammen i 30 kommuner. Det er god grunn til å vente på avklaring av årsakssammenheng rundt snøskuterbruk, snøskuterløyper og lov- og forskriftendringer, før ytterligere liberalisering av regelverket gjøres. Da får vi et bedre kunnskapsgrunnlag for andre eventuelle endringer i lovverket.

Det vises videre til departementets høringsnotat, hvor noen mulige uheldige virkninger beskrives kort. Vi vil utdype dette noe:

Høysesong for catskiing/snøskuter vil ofte naturlig falle sammen med klimatisk utfordrende årstid for fugle- og dyrelivet, og periode for spill, kurtise og hekking hos flere arter.

Rovfugler som kongeørn og jaktfalk hekker gjerne i bratte sørvendte skrenter og soleksponerte fjellsider, og kongeørna reagerer ofte på forstyrrelser i hekketida på opptil 1 kilometers avstand. Disse områdene er gjerne populære rasteplasser for skikjørere og førere av snøskutere mv, og vi kan frykte «frikjøring» utenfor løypene. Bruk av snøscootere øker menneskers rekkevidde voldsomt sammenlignet med ferdsl til fots eller på ski. Det er også populært å legge traséer opp mot utkikkspunkt og skrenter hvor rovfugler holder til, nettopp på grunn av solforhold og utsikt. Bratte skråninger er også populære steder for lek med motorisert ferdsl, og vil gjerne bli besøkt selv om de ligger et stykke unna oppmerkede løyper. Det er sannsynlig at direkte forstyrrelser ved hekkeplasser for rovfugler vil øke som følge av forslaget.

Også for annet naturmangfold øker konsekvensene parallelt med økning i motorisert ferdsl og andre forstyrrelser. Dyrelivets negative energibalanse om vinteren som følge av begrenset næringstilgang får følger dersom forstyrrelsene medfører økt energibehov. Gjentatte forstyrrelser fortrenger dyrene fra de foretrukne beiteplassene og dermed kan innvirke negativt på kondisjon og reproduksjon m.m. Storskala effekter skal ikke undervurderes. Det er ikke usannsynlig at rype, rødrev og hare kan oppgi områder eller endre adferd og arealbruk som følge av forstyrrelser. Både lirype, fjellrype og hare er oppført som nær truet (NT) på den norske rødlista for arter. Selv om fugler og dyr tilsynelatende kan tåle en del forstyrrelser, opplever de et fysiologisk stress som på sikt kan gjøre at de velger bort enkelte områder.

NOF og Sabima anbefaler at forslaget avvises. Departementets alternative forslag, hvor bare ATV med belter og ikke snøskuter inkluderes, vil ventelig bety færre skadevirkninger enn primærforslaget.

Adgang til å tillate båter med elmotor på mindre vann i motorferdselsloven §6

Stortinget har gjort et anmodningsvedtak og ... *ber regjeringen foreta oppmykninger i forskriftene til lov om motorferdsel i utmark som gjør det mulig for kommunene å gi dispensasjoner for bruk av elmotor med begrenset effekt på vann under 2 kvadratkilometer.*

Videre sa Stortinget at *Dispensasjon bør bare kunne gis etter at kommunene har vurdert om det er forsvarlig ut fra hensynet til vannet som levested for villarter og fugler, herunder særskilt legge vekt på hekkeområder.*

NOF og Sabima vil først vise til gjeldende rett, som er beskrevet i høringsnotatet. Kommunene kan allerede i dag lov gi forskrift om adgang til *bruk av motorfartøy på innsjøer mindre enn 2 kvadratkilometer når det foreligger særlige grunner som i tilfelle må angis i forskriften.* Vi mener at denne hjemmelen er tilstrekkelig til å dekke det reelle behovet for bruk av motorer på mindre vassdrag.

I høringsnotatet beskriver departementet kort forslaget mulige negative konsekvenser for naturmangfoldet. Vi finner det naturlig å påpeke at selv om forslaget gjelder elmotorer med begrenset effekt, kan restriksjoner på kapasitet og fart vanskelig kontrolleres med den kapasiteten kommuner og Staten naturoppsyn (SNO) har i dag. Det beste forebyggende tiltaket er å begrense forstyrrelsene der det finnes viktige forekomster av fugler generelt, og rødlistete fugler spesielt. Mindre vann er gjerne attraktive hekke- og rasteområder for fugler.

Vi kan ikke se noen vektige grunner til endring i dagens praksis når det gjelder motorisert ferdsel på små vann, og at det foreligger viktige samfunnshensyn som bør gå foran hensynet til naturmangfoldet i slike områder.

Truer utsatt våtmarksfugler og annet akvatisk naturmangfold:

En liberalisering som foreslått vil ha en negativ påvirkning på allerede rødlistete og sårbare fuglegrupper tilknyttet våtmark og ferskvann. Av de 82 rødlistete fugleartene i Norge, er 34 arter tilknyttet våtmark og ferskvann. Ytterligere negative påvirkninger vil være en medvirkende årsak til at Stortingets mål om en forbedret tilstand ikke nås, slik det er beskrevet i St. meld. 14 (2015-2016) *Natur for livet.*

Presset fra forstyrrelser på fugler tilknyttet våtmark og ferskvann er allerede betydelig, noe antallet rødlistearter klart indikerer. Ulike typer ender, gjess og lommer er særlig utsatte fuglegrupper i denne sammenhengen.

Små vann ekstra sårbare for forstyrrelser:

Det er godt dokumentert at båttrafikk har en negativ effekt på hekkende- og næringsssøkende fugler gjennom forstyrrelser. Forstyrrelser fra båter er først og fremst knyttet til deres fysiske tilstedeværelse, og hurtige og lite forutsigbare bevegelser øker negativ påvirkningsgrad. Forskjeller i bevegelsesmønstret på båter med motorkraft kontra de uten, er derfor relevant.

Arter tilknyttet ferskvann og våtmark konsentreres i denne typen områder. Antall hekkepar og næringsssøkende individer per kvadratkilometer kan være særlig høyt. I motsetning til f.eks. el-sykling oppstår det lettere reelle konflikter mellom menneskelig tilstedeværelse og fugleforekomster, siden kanalisering gjennom sti og skilting i et større område ikke er mulig. Fugler tilknyttet åpne landskap er mer utsatte for forstyrrelser enn arter i andre omgivelser, som f.eks. i skog.

Begrensninger av motorisert ferdsel (inkl. elmotorer) i mindre vann har vært av betydning for å ivareta fugleforekomstene i slike områder. I mindre vann er konfliktpotensialet sterkere gjeldende fordi man i større grad vil komme nær gruntvannsområder og kantsoner der mange fugler har levestedene sine. I større vann har fuglene flere alternative næringsssøkområder, og det er naturlig at båter i større perioder oppholder seg lengre fra land enn i små vann.

Begrenset tilgang på alternative områder av samme kvalitet er utslagsgivende for virkningen av forstyrrelser. Forstyrrelser kan føre til fortrenging av arter fra foretrukne områder for næringsøk, og dermed redusert energioptak som kumulativt vil kunne ha en virkning på bestandene, for eksempel gjennom dårligere hekkesuksess. Ved for høy grad av forstyrrelser vil fuglene helt eller delvis sky vannet, og om mulig finne seg suboptimale områder for hekking og næringsøk. Resultatet blir dårligere levevilkår for fugler knyttet til våtmark og ferskvann. Forstyrrelser gir også mindre tid og oppmerksomhet til pass av egg og/eller unger, ofte med negative konsekvenser for avkom.

Våtmark og ferskvann under press:

WWFs Living Planet Report tar for seg utviklingen av 14 000 bestander av 3 700 ulike arter. Fra 1970 til 2012 gikk bestandene ned med 58 prosent. Verst er tilstanden for arter nettopp i ferskvann, der bestandene har krympet med 81 prosent i perioden. Tilbakegangen skyldes mange faktorer, bl.a. kraftutbygging og forurensing, men også økt forstyrrelse. Det viser at naturmangfold tilknyttet ferskvann må behandles med særlig varsomhet, og at man ikke må introdusere nye stressfaktorer i slike områder. Denne kunnskapen må kombinert med det faktum at 83 prosent av verdens våtmark har forsvunnet siden 1700.

Våtmark har en indeksverdi på 0,54 i 2014, og har hatt en jevn og svak nedgang siden 1990. Naturindeksen for ferskvann viser god tilstand for det biologiske mangfoldet med en indeksverdi på 0,75 i 2014. Tilstanden er best i Nord-Norge. Miljødirektoratet skriver på sine hjemmesider at de forventer økt press på det biologiske mangfoldet i ferskvann i framtiden. Bruk av el-motor kan forverre situasjonen. Vi bemerker at overgangen mellom våtmark og ferskvann er glidende, det samme er ulike arters bruk av disse to naturtypene.

Om forslagens ordlyd og kommunenes kompetanse/kapasitet:

Stortinget presiserer at dispensasjon bare bør kunne gis etter at kommunene har vurdert om det er forsvarlig ut ifra hensynet til vannet som levested for viltarter og fugler. I departementets notat påpekes det at dette kan ivaretas ved at kommunen pålegges å kartlegge slike hensyn og at lovforslaget er utformet i samsvar med dette.

NOF og Sabima mener mange norske kommuner ikke har den nødvendige kompetansen for å ta disse vanskelige og komplekse avgjørelsene. Effekt av forstyrrelser er ikke alltid lette å observere, og de *usynlige* måtene dyr og fugler påvirkes på kan være mer alvorlige på sikt. Eksempler på slike lite observerbare endringer er økt hjertefrekvens og økt fysiologisk stressnivå. Den samlede belastningen er også ekstremt vanskelig å avgjøre i disse sakene, og føre-var-prinsippet må være gjeldende.

Et motorisert fartøy en sjelden gang trenger ikke fordrive arter eller ødelegge hekkinger, men summen av flere slike tillatelser og andre påvirkningsfaktorer vil raskt føre til at ulike arter finner vannet som uegnet, eller at manglende reproduksjon gjør at bestandene forsvinner av seg selv etter noen år.

Vi mener at endringsforslaget ikke følger opp Stortingets presiseringer. Formuleringene *vekt på hensyn* og *vesentlig skade* innebærer ingen skranke for hvor omfattende forstyrrelser det kan gis tillatelse til. Etter vårt skjønn er det urealistisk at kommunenes kompetanse og kapasitet er tilstrekkelig til å oppfylle Stortingets pålegg om hensynet til vannet som levested for viltarter og fugler.

Departementet bør derfor redegjøre for hvordan kommunene skal pålegges en undersøkelsesplikt og sørge for tilstrekkelig kvalitet og kapasitet i utredning av mulige hensyn og skadevirkninger, før det eventuelt gis tillatelser til motorisert ferdsel på mindre vann. Her er det naturlig å minne om at kartleggingen av norsk natur er mangelfull, og at det ved mange vann vil mangle adekvat informasjon.

NOF og Sabima mener derfor at dette forslaget må avvises.

Med hilsen

Christian Steel
Generalsekretær i Sabima

Kjetil Aa. Solbakken
Generalsekretær i NOF